

MILJÖFÖRVALTNINGEN

Handlingsplan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmöns roll som framtidens kuststad

Slutredovisning

Antagen av miljönämnden: ÅÅÅÅ-MM-DD

Diarienummer: MN-2024-1219

Rapportnummer: X/ÅÅÅÅ

Sammanfattning

Handlingsplan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad antogs av kommunstyrelsen under 2019 och har under fem år samlat flera av stadens förvaltningar arbete och processer kopplat till Malmös hav och kust. Handlingsplanen, som har reviderats vid två tillfällen, har innehållit ett stort antal aktiviteter spridda över flera av stadens ansvarsområden.

Merparten av aktiviteterna har engagerat två eller fler förvaltningar och det förvaltningsövergripande arbetet har genomgående varit centralt i arbetet med handlingsplanens genomförande. En förvaltningsövergripande samordningsgrupp, ledd av miljöförvaltningen och bemannad med representanter från alla sex deltagande förvaltningarna, har säkerställt en kontinuerlig dialog och en ökad insyn och förståelse av förvaltningarnas arbete inom aktiviteterna.

Av handlingsplanens 41 aktiviteter har 39 genomförts enligt plan. Fem av dessa genomförda aktiviteter redovisas djupare i denna rapport. I ”Bilaga 1: Aktiviteter i Handlingsplan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad” finns en översiktlig redovisning av samtliga aktiviteter.

Innehåll

Handlingsplan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad	1
Slutredovisning	1
Sammanfattning	2
1. Bakgrund	4
2. Organisation	5
3. Arbetsätt och genomförande	6
4. Resultat	7
4.1 Anordna strandstädningsaktiviteter längs kusten	8
4.2 Anordna havssimskola på Ribersborgsstranden	9
4.3 Drift av Naturum Öresund	10
4.4 Planera och förbereda inför ICLEI:s världskongress 2021–2022 i Malmö	11
4.5 Ta fram en strategi för kustskydd	12
5. Fortsättning efter handlingsplanens slut	13
6. Bilagor	14

1. Bakgrund

I budget 2018 gavs kommunstyrelsen i uppdrag att, tillsammans med berörda nämnder, stärka Malmös roll som framtidens kuststad. Inriktningen för arbetet med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad beskrevs i budgeten enligt följande:

”Malmös roll som en framtida kuststad stärks. Femtio procent av Malmös yta består av vatten. Genom ett nära samarbete med World Maritime University i Malmö finns stora möjligheter att stärka Malmös miljöprofil och generera ny kunskap om hållbara hav till gagn för såväl staden som för övriga världen. Samarbetet stärks med World Maritime Universitys initiativ Ocean Institute.”

I mars 2018 uppdrog kommunstyrelsen åt stadskontoret att i samråd med berörda förvaltningar genomföra ett antal, av förvaltningarna föreslagna, aktiviteter samt att ta fram en plan för hur arbetet med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad kan fortsätta under åren 2019–2023.

I april 2019, i samband med redovisningen av budgetuppdraget för 2018, beslutade kommunstyrelsen om Handlingsplan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad samt anmodade miljönämnden att samordna det övergripande arbetet med genomförandet av handlingsplanen och återrapportera till kommunstyrelsen.

Kommunstyrelsen har under 2020, 2021, 2022 och 2023 godkänt miljönämndens årliga redovisningar av genomfört arbete enligt handlingsplanen. I samband med redovisningarna år 2020 och 2021 har kommunstyrelsen även ställt sig bakom revideringar i handlingsplanen som föreslagits av och förankrats i miljönämnden, tekniska nämnden, stadsbyggnadsnämnden, fritidsnämnden och kulturnämnden.

2. Organisation

Genomförandet av handlingsplanen har skett nämnds- och förvaltningsövergripande med nedanstående organisation.

Kommunstyrelsen har beslutat om handlingsplanen, dess två revideringar (2020 och 2021) samt årliga redovisningar.

Miljönämnden har varit beredande nämnd inför beslut kring handlingsplanen i kommunstyrelsen och har med stöd av nämndens reglemente samordnat övriga deltagande nämnder (tekniska nämnden, fritidsnämnden, kulturnämnden och stadsbyggnadsnämnden).

Miljöförvaltningen har samordnat förvaltningarnas arbete i en styrgrupp, en samordningsgrupp och en kommunikatörsgrupp. Samtliga grupper har letts av miljöförvaltningen och bemannats med representanter från stadskontoret, fastighets- och gatukontoret, fritidsförvaltningen, kulturförvaltningen och stadsbyggnadskontoret.

En förvaltningsövergripande **styrgrupp** har säkerställt en framdrift i handlingsplanens aktiviteter, sört för att tillräckliga resurser avsatts på respektive förvaltning samt väglett samordningsgruppen i viktiga vägval.

En **samordnare** vid miljöförvaltningen har lett samordningsgruppen och rapporterat till styrgruppen och miljönämnden. Samordnaren har representerat arbetet med genomförandet av handlingsplanen i interna och externa forum.

En förvaltningsövergripande **samordningsgrupp** har säkerställt att handlingsplanens aktiviteter har samordnats över förvaltningsgränserna. I flera fall har genomförandet av en aktivitet direkt och indirekt påverkat genomförandet av andra aktiviteter. I flertalet aktiviteter har en eller flera förvaltningar varit involverade.

En förvaltningsövergripande **kommunikatörsgrupp** har bestått av kontaktkommunikatörer på respektive förvaltning med uppgift att synkronisera intern och extern kommunikation kring handlingsplanens aktiviteter. Sammankallande i kommunikatörsgruppen har även ingått i samordningsgruppen och där haft en rådgivande roll.

3. Arbetsätt och genomförande

Varje aktivitet i handlingsplanen har haft en utpekad förvaltning som ansvarat för genomförandet av aktiviteten och i förekommande fall samordnat deltagande förvaltningars arbete. Merparten av aktiviteterna har engagerat två eller fler förvaltningar och detta förvaltningsövergripande arbete har varit centralt i arbetet med handlingsplanens aktiviteter. Samordningsgruppen har haft en central roll i genomförandet och har kontinuerligt diskuterat aktiviteternas framdrift och hanterat uppstådda utmaningar.

Framtidens kuststad har inte förfogat över någon gemensam budget och respektive förvaltning har alltså ansvarat för finansiering av den egna arbetsinsatsen och sina aktiviteters leveranser. Arbetet i styrgruppen, samordningsgruppen och kommunikatörsgruppen har byggt på en tillit till respektive förvaltnings vilja och förmåga att genomföra handlingsplanens aktiviteter. Miljöförvaltningen har haft en samordnande roll men beslut och vägval har fattats i samförstånd och i dialog.

4. Resultat

Handlingsplanens aktiviteter har spänt över en stor del av kommunens arbetsområden och har varierat i omfattning och karaktär. Flera aktiviteter har initierats i och med handlingsplanen och inneburit nya arbetssätt eller finansieringslösningar medan en del aktiviteter har legat inom förvaltningarnas linjearbete eller inom ramen för redan fattade beslut.

39 av de 41 aktiviteter som ingår i den slutliga¹ handlingsplanen bedöms ha genomförts. Endast två av aktiviteterna, nr 16 om att utöka Marinpedagogiskt centers uppdrag och nr 27 om att ta fram en utvecklingsplan för arrangemang längs kusten har inte kunnat genomföras. Samtliga aktiviteter beskrivs mer detaljerat i bilaga 1.

Flera aktiviteter har även lett till vidare processer som inte var påtänkta när handlingsplanen togs fram.

Samordningsgruppens metod har ökat insynen i det som sker ute i förvaltningarna. Detta har i sin tur lett till en ökad förståelse för det breda arbete som förvaltningarna gör. Den ökade medvetenheten och insynen bland gruppens medlemmar är ett positivt resultat som inte ska underskattas.

På efterföljande sidor beskrivs ett urval av aktiviteterna mer i detalj. Beskrivningarna bygger på intervjuer som även redovisats på intranätet Komin under hösten/vintern 2023–24.

¹ Handlingsplanen har reviderats vid två tillfällen (2020 och 2021) då, vid tillfället genomförda, aktiviteter har plockats bort och nya lagts till eller omformulerats.

4.1 Anordna strandstädningsaktiviteter längs kusten

Ansvarig: fastighets- och gatukontoret

En del av fastighets- och gatukontorets renhållningsarbete är att genomföra strandstädningsprojekt tillsammans med Marint Kunskapscenter med bidrag från Naturvårdsverket. Samarbetet har pågått under flera år och har lett till en bred involvering från allmänheten, företag och föreningar i frågor som rör skräp i havet.

Tillsammans med Marint kunskapscenter genomförs gemensamma aktiviteter, till exempel Havets dag och World Cleanup Day, där fastighets- och gatukontorets roll är att hjälpa till med bland annat personal, utrustning och upphämtning.

Tillsammans med Marint kunskapscenter har även en skräputställning, som står på två platser längs kusten och som visar nedbrytningstider av olika skräpföremål, tagits fram. Samarbetet har även lett till utvecklingen av ”städhubbar” där Malmöbor kan låna utrustning och hjälpa till att plocka skräp. Under åren har det arbetet utvecklats och till exempel har egna plockpinnar som både är bättre och billigare tagits fram med hjälp av sysselsättningsverksamheten Handkraft. Företag, föreningar och andra organisationer har också hört av sig för att hjälpa till med skräpplockningen.

Förutom renhållning på stranden så innefattar utvecklingsarbetet även test av en hel del olika metoder för att minska nedskräpningen inne i stan. Ett exempel är de tio brunnskorgarna som installerades i ett antal dagvattenbrunnar för två år sedan. Under perioden april till november töms korgarna varje månad och innehållet dokumenteras i syfte att följa trender i vad som fångas upp i korgarna.

”Folk tror att det är en bra idé att slänga sin fimp eller godisförpackning i brunnen och att man då blir av med den, men den kan ändå hamna i havet. En fimp består av olika farliga ämnen och mikroplaster och när den hamnar i havet medför det negativ miljöpåverkan. En gatubrunn är ingen soptunna”, säger Shoshana Iten, miljöutvecklare på park- och gatumiljöenheten på fastighets- och gatukontoret.

4.2 Anordna havssimskola på Ribersborgsstranden

Ansvarig: fritidsförvaltningen

Havssimskola erbjuds numera på tre platser i Malmö: på Ribersborg, i Klagshamn och på Sibbarp. Genom att lära sig simma i havet får man inte bara simkunskaper, man får även lära sig om havet, om djur och natur. Havssimskolan innehåller delar om att hantera havet, väder, vind, strömmar och annat man ska tänka på när man simmar i havet jämfört med i en pool.

Erfarenheterna från havssimskolan har visat att de som lär sig simma i havet kan vara mer medvetna, till exempel om sina begränsningar. Det är en stor skillnad på att simma 200 meter i en pool jämfört med i öppet hav.

För att skapa mer förståelse för vad som finns i havet så har fritidsförvaltningen även tagit hjälp av Naturum Öresund. Många deltagare tyckte det var otäckt med djur och växter i havet och via Naturum har simlärarna fått med sig nyttig information om vad som finns under ytan och kan förklara det vidare till deltagarna.

Kunskapsutbytet med Naturum har även gjort stranden mer levande.

”Vi är ju simlärare och inte experter på djur och natur, så är ju bra att vi kan få de kunskaperna av någon annan. Sen kommer personal från Naturum och håvar med barnen och visar djur och natur. Det blir levande på stranden eftersom det finns någon aktivitet som pågår hela tiden. Det är bra att vi använder havet och stränderna oftare, och inte bara när det är 30 grader”, berättar Ida Granlund, sektionschef för simsektionen på fritidsförvaltningen.

4.3 Drift av Naturum Öresund

Ansvarig: kulturförvaltningen

Naturum Öresund, som ligger i Marinpedagogiskt center på Ribersborg, är ett av 32 naturrum i Sverige och är med sin urbana placering unikt. Arbetet med att skapa ett naturum i Malmö startade redan 2009. Åtta år senare, 2017, fick man grönt ljus och i april 2020 invigdes naturum Öresund.

För att få vara ett naturum krävs att ett antal kriterier kring utställningar, öppettider för allmänheten med mera som Naturvårdsverket satt upp följs. Utöver det har Marint kunskapscenter, som driver naturum Öresund, ett uppdrag från kulturförvaltningen att ta emot skolklasser från Malmös skolor. Intresset från skolorna är högt och bokningstrycket om möjligt ännu högre.

Statusen som naturum och den infrastruktur som Marinpedagogiska centret utgör gör naturum Öresund till en av de främsta aktörerna inom Ocean literacy (ungefär översatt till Havsmedvetenhet på svenska) i Europa. Detta har också lett till nya samarbeten inte bara i Sverige men också internationellt. Ett långsiktigt samarbete med UNESCO kring marinpedagogik riktat till skolelever har lett till att personal från naturum Öresund bjuds in som experter och talare till tematiska konferenser över hela världen.

För arbetet med Framtidens kuststad har naturum Öresund utgjort en logisk samlingspunkt och ett skyltfönster för flera förvaltningars arbete längs kusten.

”Medel från Framtidens kuststad har gjort det möjligt för oss att kunna bygga utställningen vi har, sen är det något man alltid kan jobba mer med. Och när man pratar om Framtidens kuststad så finns här en bra plats att komma till, där man kan prata hav vid havet. Det tror jag är viktigt, och en bra utkomst av den här insatsen. Vi har ju ändå 35 000 besökare om året!” säger Michael Palmgren, verksamhetschef på naturum Öresund.

4.4 Planera och förbereda inför ICLEI:s världskongress 2021–2022 i Malmö

Ansvarig: stadskontoret

ICLEI World Congress 2021 – 2022 var ett årsmöte för det globala nätverket, som består av fler än 2500 borgmästare från hela världen. Malmö stad stod värd för mötet som inleddes digitalt under pandemin i april 2021, fortsatte som en serie webinarier och kulminerade i ett möte på plats i Malmö i maj 2022.

Förutom en stor kongress på Malmö Live så hölls också 13 studiebesök runt om i staden. Flera av besöken var öppna för Malmöbor utöver den primära målgruppen politiska beslutsfattare och deras topp tjänstepersoner. Ett av studiebesöken hölls på Naturum Öresund där man kunde lära sig mer om havsmedvetenhet och om vad som finns i Öresund. När Malmö stad ansökte om att få anordna kongressen var det i konkurrens med flera andra städer. En anledning till att Malmö fick uppdraget var till stor del för att det erbjöds så bra studiebesök.

I samband med kongressen arrangerades även Research Symposium av ICLEI, World Maritime University och Malmö stad. Liknande symposier brukar, enligt tradition, genomföras i samband med ICLEI World Congress och är alltid gjort i samarbete med lokala universitet.

”Genom världskongressen fick vi ett globalt fokus på vårt hållbarhetsarbete under mer än ett års tid, till exempel arbetet med havsmedvetenhet, miljöcertifieringen av hela konferensen och den lokala food truck-middagen på kvällen”, säger Agneta Persson, projektledare på omvärld- och näringslivskontoret.

4.5 Ta fram en strategi för kustskydd

Ansvarig: stadsbyggnadskontoret

Strategi för kustskydd är ett viktigt fördjupningsmaterial till översiktsplanen som hanterar hur Malmö kan bevaras och utvecklas som kuststad, kopplat till klimatförändringar och stigande havsnivåer. En viktig del i arbetet har varit en generell kunskapshöjning inom klimatförändringar och anpassning kopplat till havsnivåer, men också både kring juridiska och geografiska förhållanden i staden.

Strategin är framtagen i nära samarbete mellan stadsbyggnadskontoret och fastighet- och gatukontoret men också tillsammans med miljöförvaltningen och stadskontoret. Under arbetets senare del tillkom ökade resurser genom ett budgetuppdrag från kommunfullmäktige.

Extra speciellt är att arbetet med framtagandet av strategin har haft ett nära samarbete med genomförande led, alltså detaljplaner. Under resans gång har styrdokumentets strategier och riktlinjer provtryckts i pågående detaljplaner. Det har lett till ett gemensamt lärande om hur staden kan hantera kustskyddsfrågan i detaljplaner.

Arbetet med strategin har även gett ringar på vattnet på ett nationellt plan och ett nära samarbete med Skånes kustkommuner och med Göteborg har initierats. Tillsammans med Göteborgs stad skickades även en uppmaning till regeringen att tillsätta utredningar kring lagstiftning samt ansvars- och ägandefrågor.

Strategi för kustskydd blev godkänd i stadsbyggnadsnämnden i slutet av september 2023 och antogs av kommunfullmäktige i slutet av november samma år.

”Strategin har också fått genomslag i den nyligen antagna översiktsplanen och vi jobbar nu med att implementera den i vår verksamhet fullt ut”, säger Josephine Nellerup, stadsbyggnadsstrateg på stadsbyggnadskontoret.

5. Fortsättning efter handlingsplanens slut

Under genomförandet av handlingsplanen har flera processer, samarbeten och initiativ startats upp. En av aktiviteterna som lyftes in i den sista revideringen av handlingsplanen under 2021 handlar om att ta fram en plan för hur arbetet med Malmö som framtidens kuststad ska drivas vidare efter handlingsplanens slut.

Genom dialog i samverkansgruppen och i styrgruppen har ett förslag till hur en fortsättning skulle kunna se ut arbetats fram. Förslaget syftar till att skapa ett samlande forum och en logisk hemvist för förvaltningsövergripande kust- och havsrelaterade frågor inom Malmö stad samt att bygga ett kontaktnät för tjänstepersoner som arbetar med dessa frågor. Förslaget presenteras för kommunstyrelsen i anslutning till denna slutredovisning,

I praktiken föreslås arbetet organiseras i två spår; ett om arbetet som görs i ”linjen” och ett om utvecklingsprojekt som berör Malmös hav och kust. Miljöförvaltningen föreslås fortsatt stå för samordningsrollen i båda spåren.

Samordning av linjearbete

Ett nätverk av verksamheter kopplade till hav och kust inom stadens organisation byggs upp. Genom anordnande av återkommande tematiska träffar (1–2 gånger per år) skapas en förståelse för olika delar av stadens förvaltningars arbete och nya kontakter inom staden knyts. De tematiska träffarna anordnas med fördel ute i stadens olika förvaltningars verksamheter.

Träffarna ska syfta till att skapa ett förvaltningsövergripande kontaktnät där verksamma tjänstepersoner inom kust- och havsrelaterade verksamheter kan hitta nya samarbeten och synergier i det dagliga arbetet.

Samordning av utvecklingsprojekt

En samordningsgrupp med representanter från pågående utvecklingsprojekt som berör kust- och havsområden i Malmö byggs upp. Genom kontinuerlig dialog och delande av information över förvaltnings- och projektgränser säkerställs en transparens och bättre förståelse för olika processer inom staden. Gruppen föreslås träffas ca 2–4 gånger per år.

Samordningsgruppen ska identifiera synergier mellan projekt och processer inom staden som kan leda till mervärde för processernas framdrift och resultat. Samordningsgruppen ska även verka för att i tidigt skede identifiera och hantera eventuella målkonflikter.

6. Bilagor

Bilaga 1: Aktiviteter i Handlingsplan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad

Bilaga 2: Handlingsplan för arbetet 2019- 2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad, reviderad maj 2021